

Spotkanie z poezją Tuwima i skrzydlatymi mieszkańcami Parku Helenowskiego

Autor: Dorota Matzner, nauczycielka kształcenia zintegrowanego SP 153 w Łodzi

Cel zajęć: zaznajomienie uczniów z poezją J. Tuwima, przybliżenie związków poety z Łodzią, rozbudzanie zainteresowań czytelniczych, rozbudzanie zainteresowań historią swojego miasta, zaznajomienie z historią parku i jego założycielami, kształcenie umiejętności postępowania się planem, przewodnikiem, atlasem, kluczem do oznaczania ptaków, zaznajomienie z nazwami ptaków, ich zwyczajami i trybem życia, rozbudzanie zainteresowań przyrodniczych u uczniów.

Uczestnicy: dla uczniów klas I-III szkół podstawowych.

Miejsce: Park Helenowski w Łodzi, ewentualnie inne parki.

Czas: dowolna pora roku.

Potrzebne pomoce: tomiki wierszy Juliana Tuwima, plan parku, atlasy ptaków, klucze do oznaczania ptaków, papier, ołówki.

Wprowadzenie:

Park Helenowski jest miejscem związanym z Julianem Tuwimem, z jego dzieciństwem i młodością spędzonymi w Łodzi. W parku tym często bywał poeta, a po wielu latach wspominał w swoich wierszach.

“Czytam po stokroć już czytane,

Strofy przeplatane (...)

Czytałem je pod ławką w szkole,

Czytałem w helenowskim parku

Warkoczykowym pensjonarkom...” J. Tuwim “Kwiaty polskie, cz. I

“Zieloną czwórką się dojedzie / Do zielonego Helenowa” J. Tuwim “Kwiaty polskie”

W jednym z wielu wierszy napisanych dla dzieci *“Ptasie radio”* bohaterami są ptaki. To one pozwoliły połączyć edukację czytelniczą, przyrodniczą i regionalną podczas jednych zajęć, które nie mogły być zrealizowane nigdzie indziej niż w Parku Helenowskim, ulubionym parku autora wiersza. Park posiada i inne walory warte pokazania i wykorzystania podczas zajęć dla dzieci. Myślę tu o bogatym drzewostanie, zbiorniku wodnym, ciekawie ukształtowanym terenie, interesującej architekturze pawilonów kawiarnianych zbudowanych jeszcze przez założycieli parku, a projektowanych przez samego Hilarego Majewskiego. W sąsiedztwie można obejrzeć pałac Biedermannów, bajkowo wyglądające wieże i mury ich fabryki włókienniczej, browary należące kiedyś do Anstadtów i produkujące piwo o nazwie Helenowskie. Do królestwa innych łódzkich fabrykantów – Poznańskich chyba stąd za daleko, ale można pokazać dzieciom szpital, którego byli fundatorami i w którym leczy się ludzi do dziś. Park ten jest także doskonałym miejscem, w którym można pokazać znaczenie rzek przy lokalizacji łódzkiego przemysłu. Wszystkie fabryki o których wspominałam powstały w tym miejscu ze względu na płynącą tu rzekę Łódkę.

Przebieg zajęć:

Podczas spaceru po parku opowiadamy uczniom o historii parku, jego założycielach, pochodzeniu nazwy i jego atrakcjach w przeszłości. Pierwsze zadanie dla uczniów polega na wymienieniu współczesnych walorów parku (drzewa, zbiorniki wodne, klimat, ptactwo). Uczniowie odszukują na planach parku nazwę rzeki, na której utworzono zbiorniki wodne. Omawiamy rolę rzek przy lokalizowaniu przemysłu łódzkiego, prezentujemy rody fabrykanckie Biedermannów i Anstadtów oraz oglądamy ich fabryki. Dzielimy uczniów na grupy w toku losowania kartek z nazwami drzew: lipy, dęby, sosny, klony. Grupy odszukują swoje drzewa, zbierają liście, owoce do klasowego kącika przyrody, obserwują życie na drzewach i wokół nich. Podczas pracy uczniowie zauważyć mogą m.in. ptaki, owady, tabliczki z napisem pomnik przyrody itp.

Wprowadzamy informacje o twórczości i życiu J. Tuwima, jego związkach z Łodzią i parkiem. Uczniowie podzieleni na grupy otrzymują tomiki z poezją Tuwima i wyszukują w nich tytuły wierszy, których bohaterami są ptaki. Głośno odczytujemy wiersz *“Ptasie radio”*. Wspólnie wyszukujemy w tekście nazwy ptaków i zapisujemy je na kolejnych kartkach papieru. Zapisujemy nazwy innych ptaków spoza wiersza, spotkanych w parku czy znanych z podwórka (kaczki, gołębie).

Układamy kartki z nazwami ptaków w kolejności alfabetycznej. Uczniowie podzieleni na grupy losują kartkę z nazwą ptaka, po czym wyszukują informacji o nim w atlasach ptaków. Zadaniem uczniów jest zapoznać się z opisem gatunku i wybrać najciekawsze informacje o ptaku. Uczniowie pokazują kolegom z innych grup rysunek (fotografię) oraz w kilku słowach opisują wygląd i cechy

charakterystyczne ptaka. Po prezentacjach wspólnie uzupełniamy tabelę podzieloną na trzy kolumny: ptaki odlatujące na zimę, ptaki przylatujące na zimę, ptaki żyjące w Polsce cały rok.

Obecnie w Polsce “Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 28 września 2004 r. w sprawie gatunków dziko występujących zwierząt objętych ochroną” chronione są wszystkie gatunki z rzędu: nurów, perkozów, rurkonosych, jastrzębiowych, sokołów, sów, kraskowych, dzięciołów, pełnopłetwych (z wyjątkiem kormorana czarnego), brodzących (z wyjątkiem czapli siwej), blaszkodziobych (z wyjątkiem kaczek: krzyżówki, cyraneczki, głowienki, czernicy i gęsi: gęgawy, zbożowej, białoczelnej), żurawionych (z wyjątkiem łyski), kuraków (z wyjątkiem kuropatwy, bażanta i jarząbka), gołębiowych (z wyjątkiem gołębia grzywacza i miejskiej formy gołębia skalnego), wróblowych (sroka, wrona siwa, gawron tylko w okresie od dnia 15 marca do dnia 30 czerwca), a także wszystkie gatunki z podrzędu mewowców, alkowców, siewkowców (z wyjątkiem słonki), oraz kukułka, lelek kozodój i jerzyk. Omawiamy cele i sposoby ochrony ptaków. Zaznaczamy podkreśleniem nazwy ptaków chronionych wypisane w tabeli.

Zabawa “Niewidzialny ptak”. Wszystkie dzieci stoją w kole. Nauczyciel podaje w skulonych dłoniach niewidzialnego ptaka, zadaniem dzieci jest przekazać go dalej, ale bardzo delikatnie, obejrzeć, przekazać życzenia np.: czystego powietrza, sił do latania. Ptak wraca do nauczyciela, który wypuszcza go na wolność.

Grupy wracają do swoich siedlisk (tj. pod swoje drzewa) i słuchają głosów ptaków. Następnie proponujemy uczniom aby naśladowali głosy ptaków, które udało im się usłyszeć, a także te zapisane przez Tuwima w wierszu “Ptasie radio”. Prosimy uczniów by przypomnieli sobie ciekawostki o ptakach np. sikorka je tyle ile waży, kukułka podzuca swoje jajka do innych gniazd, nie wysiaduje ich, jaskółka swoim lotem zwiastuje deszcz. Prosimy uczniów by naśladowali zachowania ptaków: lot, chód. Omawiamy budowę ptaka. Na podsumowanie nadajemy wszystkim dzieciom tytuł “Ornitolog – znawca ptaków”.

W klasie możemy zaproponować wykonanie ptaków metodą origami, ulepienie ptaków z masy solnej czy plasteliny.

Bibliografia:

- D. Soida, Bądź mistrzem-przyjacielem, czyli edukacja ekologiczna na wesoło.
- B. Kamela, Jesteśmy przyjaciółmi przyrody. Życie Szkoły 6/2002
- M. Świątnicka, Zielone zajęcia w terenie. Życie Szkoły 8/2001